

U ovom broju možete pročitati:

- Medijski prioriteti
- Religija u medijima: Dominantno zemaljsko umjesto duhovno
- Istraživanja: Državne televizije najgledanije (1)
- Medijska legislativa u Federaciji BiH (1)
- U susret federalnoj tv: Erotel pokreće vlastite dnevnik
- Oko monitora
- Vijesti

Novosti o medijima

Svake druge sedmice priprema
agencija SAFAX, Sarajevo
<http://www.mp-institut.com/>

◆ Novinarstvo i demokratija

◆ Mediji u tranziciji

Broj 24, Serija I

Sarajevo, 25. januar 1999.

Medijski prioriteti

Odgovornost za vlastiti razvoj

Mediji u Bosni i Hercegovini dijele sudbinu svog šireg društvenog okruženja. U njima još nisu oslobođene sve kreativne snage da rade slobodno i samostalno. Još uvijek preovladava atmosfera koju motivišu opterećeni i politički frustrirani novinari. Nerazvijeno i isparcelisano medijsko tržište ne stimulira konkurenciju ni borbu za kvalitet. Država je gotovo digla ruke od pokušaja da donese novi zakonski okvir za medije u kome će oni naći sigurniju osnovu za svoj razvoj, a međunarodna zajednica se sapliće u nastojanju da supstituiše njenu odgovornost.

Ova godina biće prelomna za medije. Ako država, pa i znatan broj medija, ne pokazuju veliku gorljivost za radikalne promjene, međunarodna zajednica je, po običaju na početku svake godine, eksplicitna u svojim zahtjevima i rokovima.

Ovom prilikom ćemo iznijeti sublimirano mišljenje domaćih eksperata okupljenih oko Media plan instituta o tome šta je potrebno prioritetno učiniti na sređivanju medijskog stanja u BiH.

Prvo, donošenje zakona o javnoj i komercijalnoj RTV i kriterija za dodjelu frekvencija. Iako je međunarodna zajednica preko svojih institucija u Bosni preuzela najveći dio posla u ovom domenu, mora se izvršiti pritisak i dati podrška lokalnim organizacijama i institucijama da što prije preuzmu odgovornost za ovaj posao.

Drugo, treba osigurati balansiran odnos prema javnoj i komercijalnoj radio-televiziji. Siromašna država i njeni dijelovi neće moći izdržavati složen i skup sistem javne radio difuzije. Neophodno je podsticati privatni kapital da se uključi u ovu djelatnost, a na lokalnom planu stimulisati male rtv stanice i listove da vrše i dio javnog servisa.

Treće, podsticati odgovornost novinarskih i upravljačkih sastava u državnim (javnim) elektronskim mrežama da se brže transformišu u javne servise bez uticaja vladajućih struktura i partija. Rekonstrukciju treba shvatiti kao globalni, a ne segmentarni zahvat, što podrazumijeva statusne, organizaciono – upravljačke, produkciono- tehničke i vlasničke promjene. Onima koji pokažu uspjeh u ovom procesu treba pružiti sve vrste pomoći.

Četvrto, poslovne strukture u medijima treba pripremiti za nastupajući proces privatizacije. To podrazumijeva nezavisnu ekspertnu pomoć, proces edukacije za najširi krug ljudi iz medija i zahtijev agencijama za privatizaciju i državnim organima da se sagleda u cjelini kompleks privatizacije velikih elektronskih mreža, koje su nastajale pod specifičnim okolnostima i iz različitih izvora kapitala.

Peto, na planu edukacije treba dati prednost permanentnim oblicima obrazovanja novinara, menadžera, pravnika, finansijera i ljudi iz marketinga.

Šesto, donatorska podrška nezavisnim i alternativnim medijima treba biti selektivnija. Prioritetni kriteriji treba da budu projekti koji su pokazali uspjeh i stekli ugled u auditoriju i njihova samoodrživost na tržištu. Donacijama ne treba podsticati dalju neracionalnu ekspanziju malih i na tržištu neodrživih medija, izuzev u područjima gdje nema medijskog pluralizma.

Sedmo, treba definisati status i dugoročni razvoj postojećih internacionalnih projekata (OBN, FERN itd). Preferiramo da se ove organizacije transformišu u domaće komercijalne kompanije sa domaćim i inostranim kapitalom, koje bi vršile i dio javnog servisa za cijelu BiH.

Osmo, predlažemo da se u 1999 godini održi konferencija o strateškim pitanjima dugoročnog razvoja medija u BiH. Konferencija bi trebalo da se održi u Bosni u organizaciji domaćih medijskih institucija i uz učešće međunarodnih organizacija. Domaća javnost, domaći mediji i institucije moraju postepeno počinjati preuzimati odgovornost za razvoj ove djelatnosti.

(Iz Izvještaja za 1999 godinu Media plan instituta Sarajevo).

Novosti o medijima - na jednom mjestu o aktuelnim medijskim događanjima u Bosni i Hercegovini

Izlazi svakog drugog ponedjeljka na engleskom i bosanskom/hrvatskom/srpskom jeziku. Tekstovi domaćih autora objavljuju se na jeziku kojim se autor služi.

Izdaje: **Media plan** i
novinska agencija **Safax**
Urednik: Zoran Udovičić

Redakcija u Sarajevu:
Patriotske lige 30/III, Sarajevo;
Tel/fax: +387 71 213 078, 206 542
E-mail:

safax-mp@bih.net.ba

Dopisništvo u Banja Luci:
Braće Mažar 74, Banjaluka;
Tel/fax: + 381 78 17 943

<http://www.mp-institut.com/>

**PREŠTAMPAVANJE DOZVOLJENO
UZ NAZNAKU AGENCIJE I AUTORA**

Media plan i Safax zahvaljuju Fondu Otvoreno društvo Soros Sarajevo i Evropskoj komisiji – PHARE program za podršku izlaženju ovog servisa u 1998. godini.

Religija u medijima

Dominantno zemaljsko umjesto duhovno

Gornji naslov se izvrsno uklapa u sve rašireniji model agresivnog religijskog integralizma na ovim prostorima i to u krilu sve tri abrahamske religije. Sintagma – “na ovim prostorima”, nije nipošto ograničena samo na BiH, već barem i na dvije susjedne države. Jer sve značajnije što se tamo dešava, ne samo u politici, već i u sferi društva, religije, kulture, umjetnosti, sporta i sl., ima svoje neminovne refleksije u BiH.

Ovo mini-istraživanje, međutim, neće se baviti dogmatskom netolerancijom klera, ili netolerancijom inficiranih vjernika, kao posljedica nedopustivo niske religijske kulture. Nećemo se baviti ni sve raširenijom i opasnom političkom instrumentalizacijom religije. Naš istraživačko-analitički rad je neposredno podstaknut pismom kojeg je nedavno reisu-l-ulema Mustafa Cerić uputio dvojici najodgovornijih ljudi RTVBiH, nezadovoljan odnosom ove tv kuće prema “vrijednostima islama i islamske zajednice”. Pažnju smo fokusirali na položaj i tretman religije u državnim elektronskim medijima. Naglašavamo – “državnim medijima“, uz sve ograde i uslovljenost rečene sintagme. Tekst je ograničen na RTVBiH i SRT, odnosno na Radio BiH i Srpski radio, u vrijeme Ramazana i Bajrama, odnosno katoličkog i pravoslavnog Božića.

Kako je ipak riječ o prigodnom programu, svakako je pretenciozno govoriti o statusu religije u medijima u cjelini, tim prije što ovaj rad ne proizilazi iz određenog monitoringa programa, već se više oslanja na ukupan dojam o programu posvećenom vjerskim praznicima. Nesporno je kako je bilo vjerskog programa na državnim elektronskim medijima, ali se taj program pretežno odnosio na izvanjske manifestacije religijskog karaktera, sa nezaobilaznim elementima folkloru, prepoznatljive ikonografije i scenografije, tradicije, kulta ponekad kiča i sl. Otuda je teško i nezahvalno davati generalne sudove o statusu religije u medijima. Ponuđena analiza, ipak, predstavlja nezaobilazan kamen u slaganju željenog mozaika: religija u medijima.

Ustavno-pravni okvir

Sve zemlje zapadne demokratske tradicije su sekularne države. Neke su, doduše, to više formalno a manje faktički, što se naročito odnosi na južnoameričke režime, gdje se osjeća snažno prisustvo crkvenog klera u političkom životu. Države u tzv. tranziciji, bivši Sovjetski Savez i njegovi sateliti, te države nastale na tlu nekadašnje Jugoslavije, takođe su sekularne. U materiji religije praktično su preuzeta ustavna i zakonska rješenja bivše SFRJ i njenih republika, odnosno pokrajina.

Inače prenormiran Ustav SFRJ (406 članova), religijom se bavi u Članu 174 (Glava III, Slobode, prava i dužnosti čovjeka i građanina), koji je sačinjen od šest jasnih i jezgrovitih alineja, od kojih su najznačajnije druga i četvrta – odvojenost religije od države i zabrana zloupotrebe vjere u političke svrhe.

Ustav Republike Bosne i Hercegovine (Prečišćeni tekst), od 24. februara 1993. godine, preuzeo je u cijelosti Član 91 Ustava SRBiH, gdje prva alineja govori kako je ispovijedanje vjere slobodno “i privatna je stvar čovjeka”, dok je druga alineja koja utvrđuje odvojenost religije od države, identična formulaciji iz Ustava SFRJ iz 1974. godine.

Ustav BiH (Aneks 4, Dejtonskog mirovnog sporazuma), ne bavi se posebno religijom, već samo u Članu II, Ljudska prava i fundamentalne slobode, u paragrafu 3. Pobrojavanje prava, u alineji g) garantuje “slobodu misli, savjesti i vjera”.

Sličnu formulu slijedi i Ustav Federacije BiH, koji vjerske slobode uvrštava u alineju I), Član 2, A. Opšte odredbe, odjeljak II – Ljudska prava i temeljne slobode. Nismo imali uvid u kantonalne ustave, ali s obzirom na njihovu obaveznu usklađenost sa federalnim ustavom, malo je vjerovatno da ima nekih ozbiljnijih odstupanja u materiji vjerskih prava i sloboda.

Status religije i vjerskih zajednica u drugom entitetu uređen je Članom 28 (II – Ljudska prava i slobode) Ustava Republike Srpske, koji se sastoji od četiri alineje. Prva glasi: “Jamči se sloboda vjeroispovjesti”. Druga alineja utvrđuje ravnopravnost vjerskih zajednica pred zakonom. Najspornija je treća alineja, koja doslovno glasi: “Srpska pravoslavna crkva je crkva srpskog naroda i drugih naroda pravoslavne vjere”. Sporna je svakako i posljednja alineja koja obavezuje “državu” da materijalno pomaže pravoslavnu crkvu. Mada po formulacijama to decidno ne proizilazi, ali sve upućuje kako SPC nije odvojena od države, što dovodi u pitanje ustavno načelo o jednakosti vjerskih zajednica, a to posredno dovodi u pitanje i slobodu vjeroispovjesti.

Očito je kako usklađenost Ustava RS sa Ustavom BiH nije konsekventno izvedena. Ako se dosljedno interpretira Ustav RS, proizilazi kako jedan od bh. entiteta nije sekularan, ni formalno,

ni praktično. Doduše, njen drugi entitet – Federacija BiH, formalno-pravno je sekularan, ali faktički to nije, o čemu će kasnije biti riječi.

Obaveze medija u kontekstu zakonskih rješenja

Kao što je poznato, osim opštih mjesta koja govore o slobodi izražavanja i štampe, odnosno o pravu na informisanje, ova osjetljiva materija nije u nadležnosti Ustava BiH, niti Ustava Federacije BiH, već je isključivo u nadležnosti kantona. S obzirom na unitarno ustrojstvo drugog entiteta, tamo je položaj medija regulisan na nivou Republike Srpske.

Najprije što pada u oči je kako je oblast informisanja uglavnom savremeno i cjelovito riješena, kako u kantonima Federacije BiH, tako i na nivou RS. Uočljivo je kako je međunarodna zajednica pokazala veći interes za medije, dok se dosta uzdržano odnosi(la) prema religiji. Vjerovatno su rukovođeni činjenicom kako je religija bila potiskivana u prethodnom sistemu, pa sada podstiču njenu punu artikulaciju, istovremeno zatvarajući oči pred brojnim manifestacijama političke instrumentalizacije i zloupotrebe vjere.

Nakon pažljivog iščitavanja zakonske i ostale regulative koja se odnosi na medije, najprije se nameće zaključak kako su svi ti akti u pravilu saglasni sa ustavima, odnosno kako odražavaju duh i karakter sekularne države, te što je naročito važno, poštuje se specifično ustrojstvo jedne multietničke i multikonfesionalne zajednice, kakva je Bosna i Hercegovina. Zvuči paradoksalno, ali zakonska rješenja o medijima u RS čak su nesaglasna sa tamošnjim ustavom, koji u materiji religije implicite ovaj entitet definiše kao nesekularnu državu! Dakle, slovo i duh regulative o medijima u RS ne spominje posebno vjerska uvjerenja i vjerske zajednice, niti im daje nekakav privilegovan položaj u smislu njihovog posebnog tretmana i praćenja u medijima i sl. Identično je i u Federaciji, odnosno njenim kantonima. Ukratko, normativna projekcija poštuje međunarodno priznate standarde u sferi medija, uz naglašeno uvažavanje specifičnog ustrojstva zemlje. U tom smislu se posebno izdvaja Zakon o medijima Kantona Sarajevo.

Riječ je doista o jednom modernom zakonskom rješenju koje maksimalno uvažava specifičnosti sredine. Zakon je istovremeno i liberalan, ali i apostrofira odgovornost medijskih djelatnika. Ilustracije radi, Član 59 (VI – Specifičnosti elektronskih medija, Programi radija i televizije), po formulaciji anticipira etničku i kulturnu raznolikost područja na kojem se emituje. U tom smislu, drugi stav istog člana poziva na doprinos elektronskih medija “unapređivanju razumijevanja i tolerancije među ljudima različite etničke i vjerske pripadnosti, afirmaciji političkog pluralizma i demokratskih sloboda, poštivanju mišljenja i uvjerenja drugih ...”

Indikativna je u pozitivnom smislu formulacija o izvještavanju o “kulturnim, sportskim i drugim događajima”. Dakle, ne specifikuju se posebno događaji vjerskog karaktera.

Prijedlog Zakona o radio-televiziji Federacije Bosne i Hercegovine takođe uvažava etničku i religijsku šarolikost prostora, pa Član 18 nalaže sastavljačima programa kako “RTV F BiH je dužna posebno voditi računa o nacionalnoj i regionalnoj strukturi Federacije, te predstavljati raznovrsnost i bogatstvo njene kulture, religije i običaja.” Indikativna je i odredba Člana 29, gdje se predviđa mogućnost emitovanja programa “na zahtjev političkih stranaka u predizbornoj kampanji, odnosno vjerskih zajednica povodom religioznih službi i događaja”. Naredni Član 30 predviđa kako “troškove proizvodnje i emitovanja, kao i odgovornost za sadržaj programa iz člana 29 ovog zakona snose podnosioci zahtjeva.”

Raskorak normativnog i faktičkog stanja

Sa izuzetkom već istaknute ambivalentnosti Ustava RS, ustavna i zakonska rješenja, ne samo u sferi medija i informisanja šire, nedvosmisleno upućuju na sekularni karakter Bosne i Hercegovine. Zaključak se, međutim, izvodi na bazi njene normativne projekcije, koja je, na žalost, često oprečna faktičkom stanju. I ovlaštan pogled na političku stvarnost zemlje u cjelini, neminovno vodi zaključku o dubokoj involviranosti klera sve tri religije u politički život zemlje. Kao što je bila karakteristika prethodnog sistema - sraslost političke partije i države, danas smo

svjedoci srašćivanja trećeg kraka – vjerskih zajednica, što praktično znači postojanje nekakve amalgam države. Naime, ne može se decidno tvrditi niti da je BiH sekularna, niti vjerska država. Već smo istakli, iznenađuje kako to ne primjećuje međunarodna zajednica, ili to iz određenih političkih razloga prešućuje. Na primjer, u dokumentima Madridske konferencije govori se o uklanjanju vojnih struktura iz političkog procesa, u kojem mogu učestvovati samo na odgovarajući način, ali ni riječi o vjerskim zajednicama i njihovoj involviranosti u politički život zemlje i njenih državnih struktura.

Kako se obično kaže, mediji su ogledalo društva. Pa ipak, teško je tvrditi kako su bh. mediji vjerna slika političkog stanja u zemlji. Prije bi se reklo kako su podložni kampanjskom praćenju religijskih događaja. Nedovoljno je emisija edukativnog karaktera, naročito na crti sociologije religije. Sve se uglavnom iscrpljuje na praćenju vanjskih manifestacija, ili tačnije – vjerskih obreda, sa naglašenim elementima folkloristike, što apsolutno nije loše.

Nedavno je sarajevsko Oslobođenje profesionalno i blagovremeno reagovalo obimnim prilogom u dva nastavka tekstova svojih dopisnika i saradnika. Polazna premisa redakcije je bila kako “kod kuće ne postoje medijski standardi u vezi sa tretmanom vjerskog života”. Međutim, prema raspoloživim saznanjima, takvih medijskih standarda nema ni u drugim sekularnim državama. Vjerski sadržaji, ako su od interesa za javnost, pokrivaće se na odgovarajući način. Presudan je isključivo žurnalistički nerv, odnosno saglasnost kolegija i ništa više. Nikakve političke preporuke, ni u najblažoj formi, ne dolaze u obzir.

U Oslobođenju su na sažet način preneseni prilozi o iskustvima u nekolicini zemalja, kako tamošnje televizije prate vjerski život “u višekonfesionalnim sredinama”, kako stoji u redakcijskoj napomeni. Kroz prilog egipatskog saradnika, nejasno je da li je i Egipat formalno-pravno laicistička država, kao što su sve ostale predstavljene u ovom tematskom prilogu. Ukratko, iz svih tekstova izvire striktna odvojenost crkve od države, a vjerskih sadržaja na tv je onoliko koliko urednici ocijene da je interesantno publici.

Na naš upit da nam dostave podatke o realizovanoj strukturi programa za vrijeme ramazanskih dana, Bajrama, katoličkog i pravoslavnog Božića, odgovorio je, nažalost, samo Radio BiH. Prema njihovoj programskoj šemi, a po našem mišljenju, oni su sasvim dovoljno medijski pokrili inače zgusnute vjerske praznike na kraju prošle i početkom ove godine. Otuda, nismo u mogućnosti dati cjelovitiju sliku popunjenosti programa u vrijeme spomenutih blagdana. Možemo samo ponuditi jedan impresionistički kroki, ipak dovoljno jasan da konstatujemo kako je u kvantitativnom pogledu bilo dovoljno vjerskih sadržaja u programima državnih elektronskih medija u BiH.

Javni religijski događaji sa medijskog stanovišta u principu imaju isti značaj kao i drugi događaji - državni, politički, kulturni, sportski. Pri tome treba razlikovati obaveze javne radio televizije, koje proizilaze iz njenog javnog karaktera, od ponašanja komercijalnih medija. Takođe je interesantno zapaziti, da većina učesnika u raspravama o položaju religije u medijima zanemaruje prirodu pojedinog medija i značaj medijskih žanrova. Događaji iz religijskog života, uključujući i praćenje aktivnosti vjerskih zvaničnika i institucija, imaju mjesto u informativnim programima, kao i svaki drugi događaj i to u skladu sa kriterijima važnosti koji postoje u profesionalnom novinarstvu. Edukativni programi o vjeri koji nemaju karakter vjerskog obreda i učenja su sastavni dio edukativnog programa radio ili tv stanice i uređuju se po profesionalnim medijskim standardima. Međutim, direktno prenošenje vjerskih obreda na radiju ili televiziji, ili njihova produkcija u samoj redakciji, već nemaju takav medijski karakter. Radio ili televizija u tom slučaju služi samo kao megafon, sredstvo distribucije. Zato ovakva vrsta programa mora biti dogovorena između radio – televizije i vjerskih institucija, na bazi opšte obaveze koja važi za javne servise. U našem slučaju, vjerski programi različitih konfesija moraju biti do kraja izbalansirani, a profesionalci sa medija imaju i pravo i profesionalnu odgovornost da pronalaze najbolje forme prezentacije u skladu sa karakterom njihovog medija.

Na kraju možemo naglasiti kako je nedovoljno međureligijskog dijaloga u medijima, toliko potrebnog ovoj sredini. I to dijaloga na tragu razobličavanja interpretativne teološke tradicije, koja je upravo izvor netolerancije sve tri abrahamske religije. Naime, današnji Novosti o medijima, br24/I serija

međureligijski dijalog gotovo isključivo se iscrpljuje na temama usko političkog, sociološkog, kulturološkog i sličnog karaktera. Ukratko, umjesto duhovnim, kler se pretjerano bavi zemaljskim stvarima.

(D.B.)

Istraživanja

Državne televizije najgledanije (1)

Centar za manjine iz Sarajeva i Media plan institut Sarajevo izvršili su istraživanje o stavovima stanovništva prema aktuelnim političkim, socijalnim, kulturnim i drugim društvenim pitanjima koja bitno opredjeljuju položaj građana u društvu. U okviru ovog istraživanja, koje je obuhvatilo 2800 ispitanika iz 22 grada u Federaciji BiH i Republici Srpskoj, analizirani su i odgovori građana na pitanja šta slušaju, gledaju i čitaju.

Statistički uzorak je zasnovan na socijalnoj, dobnoj, polnoj i nacionalnoj strukturi stanovništva prema statističkim podacima iz 1991 i procjenama iz 1996 godine. Analiza rezultata je izvršena za svaki grad posebno.

U ovom pregledu daćemo procentualne podatke o medijima koji se najrađe prate u pojedinim sredinama. Do odgovora na ovo pitanje došli smo ukrštanjem odgovora na pitanje »koje novine, tv i radio stanica su vam dostupni u vašem mjestu« i pitanja »koju dnevnu novinu, tv program i radio program najrađe pratite«. Svaki anketirani je mogao nabrojati sve medije koji su mu dostupni, a u odgovoru, šta najrađe prati, izabrati po dva medija iz svake medijske grupe.

Banja Luka: vode Nezavisne novine i SRT

Najčitaniji domaći list u apsolutnom broju čitalaca su Nezavisne novine (48,5 %). Iza njih je Srpski glas (39,0 %). Beogradske Večernje novosti (22,0%) su najčitaniji list izvan BiH.

Srpska televizija Banja Luka je najgledanija televizija (62,0 %). Iza nje slijedi OBN (25,0 %). Od ostalih televizijskih programa najgledanija je lokalna Nezavisna televizija Banja Luka (23,5 %). Međutim, ova tv stanica, podjednako kao i Srpska TV, ima najveću relativnu gledanost, kada se usporede podaci o broju gledalaca sa podacima o dostupnosti tv signala ove stanice (63,5 %).

Srpski radio je najslušaniji u Banja Luci (53,5 %). Slijedi lokalni Radio BiG (30,5 %). Međutim, NES radio (22,5%) ima najveću relativnu slušanost, jer se 76,3 % slušalaca kojima je ova radio stanica dostupna izjasnilo da njegov program spada među njihove dvije najslušanije radio stanice.

Bijeljina: najčitanije beogradske Večernje novosti

U ovom gradu najviše se čitaju beogradske Večernje novosti (36,0 %). Zatim u podjednakom omjeru Nezavisne novine iz Banja Luke i beogradska Politika (9,0 %).

Srpska televizija ima 72 posto gledalaca. Slijedi TV Srbije sa 46,0 %. Međutim, relativno najgledanija televizija je TV BiH iz Sarajeva 36,0% čiji su se svi anketirani gledaoci kojima je ova televizija tehnički dostupna izjasnili da je svrstavaju među dvije najgledanije televizije. Od bijeljinskih lokalnih tv stanica najviše se gleda SIM TV (14,0 %).

Sličan odnos bilježi se i kod radija. Srpski radio Banja Luka je u apsolutnom broju slušalaca najslušaniji (42,0 %). Iza njega je Radio Srbije (38,0 %). Najslušaniji lokalni radio Radio BN ima 32 posto slušalaca.

Brčko: najgledaniji programi iz Sarajeva, Banja Luke i Zagreba

Vodeće mjesto među štampanim medijima imaju beogradski listovi Večernje novosti (34,0 %) i Politika (12,0 %). Banjalučki Glas srpski (8,0 %) je najčitaniji list iz Republike Srpske.

Najveće TV gledateljstvo ima TV BiH (80,0 %) i Srpska TV (70, %). Hrvatsku TV gleda 28 posto gledalaca.

Od mnogobrojnih radio stanica koje se mogu slušati u Brčkom najslušaniji je Srpski radio (49,0 %), a iza njega Radio Srbije (25,0 %). Od radio stanica lokalnog značaja najslušaniji je Srpski radio Brčko (14,0 %).

Jajce: Prva na rejting listi Slobodna BiH

Najčitaniji list je Slobodna BiH koji izazi u Splitu (49,0 %). Drugi je Večernji list iz Zagreba (32, 0%). Iz Federacije BiH najčitanije je sarajevsko Oslobođenje (7,0 %).

Među tv stanicama prvo mjesto zauzima Hrvatska TV iz Zagreba (87,0 %). Druga je TV BiH (20,0 %).

Radio Herceg Bosna je najslušaniji radio (49, 0 %), a zatim lokalna radio stanica Jajce (43,0 %). Međutim, Radio Jajce je relativno i najslušaniji jer se 81,1 % slušalaca koji imaju tehničku mogućost da prate program ove radio stanice izjasnilo da im je Radio Jajce jedna od dvije najrađe slušane stanice.

Livno: HRT prije svih drugih

Slobodna BiH je i u Livnu najčitaniji dnevni list (47, 0 %). Gotovo podjednak broj ispitanih čitaju zagrebački Jutarnji list (18,0 %) i Dnevni avaz iz Sarajeva (16,0 %).

I u ovom gradu je najgledanija Hrvatska televizija (75,0 %). Iza toga su programi EROTEL-a iz Mostara (9,0 %), dok je prisustvo ostalih tv stanica zanemarljivo.

Za razliku od većine drugih gradova u Livnu je auditorij radija vrlo disperzivan. Apsolutno je najslušanija lokalna radio stanica Livno (26,0 %), a slijede Hrvatski radio (21,0 %) i Radio Herceg Bosna (15,0 %).

Mostar: podijeljen grad – podijeljini čitaoci

Od listova iz Federacije najčitaniji su Dnevni avaz (30,0 %), zatim Večernje novine (25,0 %). Od listova iz Hrvatske najčitanija je Slobodna BiH (18,0 %) i Jutarnji list iz Zagreba (15,0 %).

Najgledanija televizija je HTV (59,5 %), pa TV OBN (39,0 %). TV BiH ima 25,5 % gledalaca. Erotel gleda 12 % gledalaca, a TV Mostar (vlastiti program) 8 posto.

Najslušanija radio stanica je Radio BiH (38,5 %), a slijedi Radio Herceg Bosna sa 33,5 %. Radio FERN je na trećem mjestu sa 14,5 posto slušalaca. Interesantno je da relativno najveću slušanost imaju Omladinski radio X (60,0 %) i Radio Mostar (54,0 %), kada se uporede podaci o broju anketiranih kojima je dostupan signal ovih radio stanica i broj onih koji su se odlučili da ih redovno slušaju.

Travnik: Dnevni avaz i TV BiH

Travničani u procentu najviše čitaju sarajevski Dnevni avaz (49,0 %), a iza toga Večernje novine (35,0 %). Od listova koji dolaze izvan Federacije BiH najviše se čita Slobodna BiH (7,0 %).

Najgledanija televizija je TV BiH (80,0 %). Slijedi lokalna TV stanica TV Travnik (50 %). Od ostalih TV stanica najgledanija je Hrvatska TV (32,0 %).

Radio BiH je najslušaniji (69,0 %). Slijedi lokalni radio TNT (45,0 %).

Tuzla: Povjerenje lokalnim medijima

Dnevni avaz je najčitaniji list u Tuzli (43,0%). Iza njega je sarajevsko Oslobođenje (27,0 %).

Program TV BiH se najviše gleda (47,0 %). Slijedi kantonalna TV TPK (36,5 %). Najgledanija tv stanica izvan BiH je HTV (24,0 %).

Od brojnih radio stanica koje se mogu slušati u Tuzli na prvom mjestu je Radio BiH (32,0 %). Iza njega je Radio Tuzla (30,5 %) i Radio Kameleon (27,5 %).

Nastavak u idućem broju: Bihać, Brod, Bugojno, Derвента, Doboj, Drvar, Fojnica, Prijedor, Sarajevo, Srebrenica, Trebinje.

Medijska legislativa u Federaciji BiH

Kantonalni propisi - sličnosti i razlike (1)

U periodu nakon potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma na nivou Federacije BiH nije razmatran niti usvojen ni jedan zakonski propis iz oblasti regulacije medija na području ovog entiteta. Jedini izuzetak je prijedlog Zakona o RTV Federacije BiH koji je pripremio privremeni Upravni odbor zadužen za restrukturiranje RTVBiH u skladu sa Memorandumom Visokog predstavnika (trenutno u fazi razmatranja). Koliko je poznato, nije bilo čak ni pokušaja da se na federalnoj razini izvrše bilo kakva usaglašavanja prije otvaranja procedure usvajanja kantonalnih zakona. Time je u startu propuštena mogućnost da se svjesno krene putem stvaranja koherentne regulacione osnove i tako izbjegnju moguće negativne posljedice autarhičnog i pretjerano atomiziranog zakonskog reulisanja ove složene materije.

Čitav posao (olako) je prepušten kantonalnim organima vlasti u uvjerenju da su oni isključivo odgovorni za oblast informisanja. Tačno je da su po Ustavu Federacije BiH kantoni nadležni "za utvrđivanje politike u vezi sa osiguranjem radija i televizije, uključujući donošenje propisa o osiguranju njihovog rada i izgradnje" (član III 4), dok se nadležnost centralnih organa vlasti odnosi na "dodjelu frekvencija za radio i televiziju" (član III 1).

Odvajanje prava na raspodjelu frekvencija od prava na osnivanje radio-difuznih organizacija (štampani mediji se nigdje izričito ne spominju) izgleda da je shvaćeno kao definitivna podjela nadležnosti u zakonskoj sferi. Pri tome se često, svjesno ili nesvjesno, prenebregava činjenica da federalni ustav *ipso facto* nije prepreka za iznalaženje optimalnijih i racionalnijih rješenja. Naime, on dopušta i mogućnost prenošenja kantonalnih nadležnosti na Federaciju (Amandman VIII tačka F) kada za tim postoji potreba. Ta mogućnost nije iskorištena kako bi se izgradio zajednički zakonski okvir za djelovanje medija na čitavom prostoru Federacije BiH. Da li je to samo posljedica pomanjkanja političke volje kantonalnih faktora i njihove nespремnosti da se "odreknu" jednog od svojih ustavnih prava?

Napori međunarodne zajednice usmjereni su pak u pravcu harmoniziranja domaćih propisa sa međunarodnim standardima i stvaranja zajedničkog zakonskog okvira kao podloge za izrastanje slobodne i pluralističke medijske slike. Ti zahtjevi za sada ne nailaze na odgovarajući odgovor zakonodavnih organa na kantonalnom, entitetskom i državnom nivou.

Zakoni o javnom informisanju ili zakoni o medijima?

U toku prošle godine u šest federalnih kantona - Posavskom, Hercegbosanskom, Zapadnohercegovačkom, Sarajevskom, Unsko-sanskom i Zeničko-dobojskom - usvojeni su odgovarajući zakonski propisi o javnom informisanju. U proceduri usvajanja su i zakonski propisi u Tuzlansko-podrinjskom i Goraždanskom kantonu. Zakonodavna aktivnost u osjetnom je zaostatku samo u dva tzv. nacionalno - mješovita kantona: Hercegovačko-neretvanskom i Srednjobosanskom.

Uparedna analiza kantonalnih propisa otkriva mnoge sličnosti, ali i značajne razlike u pogledu definiranja pojedinih rješenja. Prvo zapažanje odnosi se na činjenicu da su zakoni o javnom priopćavanju u kantonima sa hrvatskom većinom (Posavskom, Hercegbosanskom i Zapadnohercegovačkom) po svom sadržaju i obliku ne samo slični već identični. Njihova "harmonizacija" ostvarena je zapravo uz pomoć Zakona o javnom priopćavanju Republike Hrvatske, koji je doslovno preuzet. Ipak, mora se istaći da i među njima postoje izvjesne razlike nastale kao rezultat različite procjene da li neka pitanja treba ili ne zakonski normirati.

Tako, na primjer, u zakonima Posavskog i Hercegbosanskog kantona se kaže da glavni urednik javnog glasila ne može biti osoba koja ima imunitet po bilo kom osnovu, dok u zakonu Zapadnohercegovačkog kantona takva odredba ne postoji. Ili, zakon Posavskog kantona obavezuje sva postojeća glasila da se u roku od 90 dana registruju i usklade svoja osnivačka akta sa novim propisima, a ukoliko to ne učine nadležno ministarstvo će donijeti rješenje o zabrani njihovog izlaženja, odnosno emitiranja. U zakonima dva preostala kantona sa hrvatskom većinom takve odredbe ne postoje. Navešćemo još jedan primjer koji je zanimljiv utoliko što on predstavlja vjerovatno jedini pokušaj kreiranja vlastitog rješenja u odnosu na Zakon o javnom priopćavanju Republike Hrvatske. Naime, na području Posavskog kantona utvrđena je zakonska obaveza formiranja Vijeća javnog priopćavanja, sastavljenog od sedam članova, čija zadaća je da "prati stanje u novinsko-nakladničkoj, radio-difuznoj i drugim djelatnostim, te predlaže mjere zaštite i unapređenja slobode javnog priopćavanja". Zakoni Hercegbosanskog i Zapadnohercegovačkog kantona nisu predvidjeli postojanje jednog takvog tijela, kao oblika kontrole javnosti nad medijima.

Za razliku od kantona sa hrvatskom većinom, zakoni u kantonima sa bošnjačkom većinom - Sarajevskom, Unsko-sanskom i Zeničko-dobojskom - nisu rađeni prema nekom jedinstvenom obrascu iako je očigledno da su u njihovom oblikovanju u značajnoj mjeri korištena iskustva Hrvatske i Slovenije, kao i nekih drugih evropskih zemalja. Ne mali uticaj imao je i prijedlog zakonskog projekta o javnoj i komercijalnoj radio-televiziji, koji je pripremio Evropski institut za medije iz Dizeldorfa, na zahtjev OHR-a.

Već samim svojim imenom Zakon o medijima Kantona Sarajevo razlikuje se u odnosu na sve druge kantone koji su se opredijelili za raniji naziv - zakon o javnom informisanju (priopćavanju). Razlike u nazivu, kako se čini, nisu samo formalne ili terminološke naravi. Naime, zakon Kantona Sarajevo jedini je na nešto kompleksniji način obuhvatio područje djelovanja elektronskih medija popunjavajući tako poveliku prazninu koja je u tom domenu postojala u predratnom zakonodavstvu zasnovanom prevashodno na iskustvu i potrebama štampanih medija. Pri tome su uspješno aplicirana neka savremena rješenja sadržana u medijskoj legislativi razvijenih evropskih zemalja. Ipak, nije bilo dovoljno daha, ili realnih mogućnosti, da se taj posao "zaokruži" i dovede do više zakonske razine, tako da su neka bitna područja ostala neregulirana (RTV stanice civilnog sektora, zabrana piratstva, autorska prava, kablovska distribucija itd.).

Zajamčena sloboda izražavanja i odgovornost izvora informacija

U svim kantonalnim zakonima na posve eksplicitan način garantovana je sloboda javnog izražavanja, kao jedno od temeljnih ljudskih prava. Ponuđena rješenja su na tragu savremenih evropskih standarda.

U Zakonu o medijima Kantona Sarajevo kaže se da sloboda javnog izražavanja uključuje slobode izražavanja mišljenja, prikupljanja, istraživanja, objavljivanja i prenosa informacija i ideja, a odnosi se na sve vrste medija. Izričito je zabranjena cenzura informacija. Mediji su slobodni u utvrđivanju i provođenju uređivačke politike koja mora da se bazira na poštivanju profesionalnih etičkih standarda. Svi mediji imaju pravo pristupa, pod jednakim uslovima, svim događajima i informacijama od javnog interesa. S tim u vezi, predviđene su i sankcije za one institucije koje ne donesu akt o ostvarivanju javnosti svoga rada. Naravno, predviđene su i situacije kada državne i javne institucije imaju pravo uskratiti traženu informaciju (ako se ona tiče državne bezbjednosti, odbrane ili predstavlja poslovnu tajnu).

Na sličan način ova pitanja su regulisana i u Zakonu o javnom informisanju Unsko-sanskog kantona. U nešto reduciranom obliku ona su sadržana i u propisima Zeničko-dobojskog kantona, s tim što se u njima eksplicitno ne spominje zabrana cenzure, a nisu predviđene ni sankcije u slučaju neovlaštenog odbijanja davanja informacije. Tijela vlasti jedino su obavezna da pismeno obrazlože razloge odbijanja, pri čemu im se ostavlja rok od osam dana da osiguraju traženu informaciju.

I zakoni u kantonima sa hrvatskom većinom jasno promoviraju temeljni princip slobode javnog priopćavanja. U njima se kaže da sloboda javnog priopćavanja "obuhvaća osobito slobodu izražavanja misli, slobodu prikupljanja, istraživanja, objavljivanja i širenja informacija, slobodu tiskanja i rasparčavanja tiska, te proizvodnju i emitiranje radijskog i televizijskog programa". Izričito se navodi da niko nema pravo prisilom ili zloupotrebom položaja utjecati na sadržaj i tijek javnog priopćavanja, niti na bilo koji drugi način nezakonito ograničavati slobodu javnog priopćavanja. Informacije u posjedu tijela zakonodavne, izvršne i sudske vlasti i pravnih osoba dostupne su novinarima pod jednakim uslovima. Za predstavnike javne vlasti, koji novinarima uskrate informaciju, predviđene su kaznene mjere.

Svi kantonalni zakoni - sa izuzetkom Zeničko-dobojskog - garantuju pravo novinaru da štiti povjerljivost izvora informacija do kojih je došao istraživanjem. U kantonima sa hrvatskom većinom to pravo je prošireno i na urednike, tiskare, autore knjiga i autore objavljenih priloga koji nisu novinari. Otkrivanje izvora u pravilu može naložiti samo nadležni sud. Za razliku od drugih, sarajevski zakon predviđa da to sud može učiniti ali samo u slučaju ako se time "spriječava zločin protiv života".

(R. Budalić -Analitičko – istraživački centar Media plana)

Nastavlja se...

U susret federalnoj tv

Erotel pokreće vlastite dnevnik

Mostarska tv tvrtka Erotel odlučila je emitirati vlastite dvije informativne emisije tipa klasičnog dnevnika. Dnevnik Herceg Bosne 1, prema toj odluci, emitirati će se u 19 sati, a Dnevnik Herceg Bosne 2 počinjati će u 22 sata. Novopokrenute informativne emisije će se emitirati svakodnevno i uživo. Planirano je da se sa ovakvom programskom šemom, kako su najavili u vođstvu ove tv tvrtke, startuje 25. siječnja ove godine. Tim povodom TV tvrtka Erotel je

raspisala i natječaj za glavnog i odgovornog urednika Erotelovog programa, koji će, kako ističu u vođstvu tvrtke, u budućnosti biti osnov hrvatskog kanala buduće televizije Federacije BiH.

Vođstvo "Erotela", kako je izjavio njegov pregovarač Jozo Ćurić, zatražiće u veljači od Neovisne komisije za medije (IMC) u Sarajevu dozvole za emitiranje Hrvatskog kanala i triju programa HRT-a (hrvatske televizije), uz legalno plaćanje autorskih prava stranim ponuđačima čije će filmove u HRT-ovim programima Erotel reemitirati u BiH.

Valja podsjetiti kako su međunarodni predstavnici više puta do sada zaprijetili zagrebačkoj Hrvatskoj televiziji kaznama zbog toga što strane filmove i zabavne programe, osim u Hrvatskoj (za šta imaju prava), prikazuju i na području susjedne države BiH. Takvo emitiranje programa stranih produkcijskih kuća Hrvatske radiotelevizije na području BiH zapadni dužnosnici ocjenjuju kao "piratstvo".

Međutim, Ćurićevo tumačenje tog problema je ovakvo: "Hrvatske tv kuće u BiH za sada su onemogućene legitimno sudjelovati u razmjeni programa EBU-a, jer je članstvo u EBU-u Hrvatima i Srbima u BiH onemogućeno. To članstvo je uzurpirala i koristi ga isključivo za interese Bošnjaka jedino preddejtionska članica Eurovizije iz BiH – TV BiH".

(Safax)

Dva interaktivna kanala

Potpredsjednik Vijeća ministara BiH Neven Tomić smatra da međunarodna zajednica neće na silu ukinuti emitovanje Hrvatske televizije u BiH.

"Vjerujem da će se ovo pitanje riješiti u normalnoj demokratskoj proceduri, pregovorima i sučeljavanjem mišljenja" – rekao je Tomić na konferenciji za novinare Hrvatske demokratske zajednice u Sarajevu, ponovivši da je stav njegove stranke jasan i bazira se na transformaciji sadašnje RTV BiH u federalnu, sa dva posebna kanala.

"To bi bili jezički i kulturni kanali koji bi bili interaktivni i međusobno bi sarađivali. Radi se o jednom pristupu koji je već viđen i kroz koji prava ostvaruju nacionalne manjine u pojedinim sredinama. Stoga smatramo da u BiH, u kojoj su Hrvati konstitutivni narod, pitanje nacionalnog kanala je samo politiziranje i stvaranje nepovjerenja u BiH" – rekao je Tomić.

Međutim, prema BH Presu, Ured visokog predstavnika potvrdio je 23. januara, da je Hrvatskoj radio-televiziji naloženo da do kraja januara prekine emitiranje svog trećeg programa na području BiH, a drugog do kraja februara. Prvom programu će biti dozvoljeno da nastavi emitiranje. Istovremeno HABENA javlja istog dana da su se u Mostaru susreli predstavnici političkih i medijskih organizacija Hrvata sa predstavnicima OHR-a, gdje je razgovarano o uređenju RTV BiH odnosno njenom preustroju u federalnu RTV, u čijem bi sastavu bio i hrvatski nacionalni kanal s programom na hrvatskom književnom jeziku".

(Safax)

Oko monitora

Dobar uređivački potez

Oslobođenje je načinilo dobar uređivački potez sa mini-serijalom "Religije i mediji u svijetu", u dva obimna nastavka (16. i 17. januar), a podstaknuto je nedavnim pismom kojeg je reisu-l-ulema Mustafa Cerić uputio dvojici čelnih ljudi RTVBiH, nezadovoljan tretmanom mjeseca posta Ramazana na ovoj tv kući. Mada naslovom serijal upućuje na širinu – religija u medijima, tekstovi se isključivo odnose na tv kao najmoćniji medij, odnosno kako pojedine tv stanice u svijetu pokrivaju vjerski život u multikonfesionalnim sredinama.

Netolerancijom kroz estradu

Pet stranica velikog Ljiljanovog formata u broju od 18-25 januara ove godine posvećeno je kulturnim temama. Među pet tema na prvom mjestu je tekst koji se okomio na gostovanje beogradske pop-grupe Models u Kult-klubu sarajevskog kina "Radnik". Cijeli tekst, a naročito redakcijska oprema, odišu, ne samo netolerancijom, već poznatim manirom upućivanja kolektivne krivice jednom narodu, čega su ovog puta sublimat četiri golišave djevojke, koje su na početku rata tek završavale osnovnu školu! Ako je mogao biti razumljiv Index musicum prohibitorum iz '93., neshvatljiv je identičan odnos šest godina kasnije, ili tri godine nakon Dejtona ...

(Monitoring Centar Media Plana)

Vijesti

Konkurs IFJ-a

Međunarodna federacija novinara je raspisala konkurs za novčanu nagradu za prilog ili tekst koji doprinosi promociji razumjevanja i tolerancije u evropskom multikulturalnom društvu.

Pravo učešća na konkursu imaju svi novinari zaposleni u štampanim ili elektronskim medijima.

Pobjednici će biti pozvani na svečanu ceremoniju u Vijeće Evrope u Strazburu 19. marta 1999. godine. Prva nagrada za novinarski rad urađen od pojedinca iznosi 3000 \$ ili 6500 \$ za timski rad.

Za detaljnije informacije potrebno je kontaktirati:

Oliver Money – Kyrle, IFJ Projects Officer

tel. 00 32 2 – 223 22 65

fax. 00 32 2 – 223 03 43

E-mail: ifj.projects@pophost.eunet.be

(Safax)

“SRT nije u službi stranih interesa”

Predsjednik Republike Srpske Nikola Poplašen iznio je u intervjuu na Srpskoj TV (18.1.) niz optužbi prema Srpskoj televiziji (SRT) u Banja Luci, između kojih je i ta da je formirana protuzakonito i neustavno, te da svojim programom ima diskriminatorski odnos prema predsjedniku Republike, kao i da je u “službi stranih interesa” i “okupirana televizija” On je za SRT rekao da je “antisrpska televizija, koja ne smije čak da iz srpskog jezika koristi riječ **ustaša**, što je legitimnan izraz”.

Međunarodni administrator ove televizije Dragan Gašić najoštrije je opovrgao ovakve optužbe. U izdatom saopštenju Gašić navodi da je Srpska TV reorganizovana na osnovu Privremenih aranžmana koje su još prošle godine potpisali predsjednik RS Biljana Plavšić, predsjednik vlade Milorad Dodik kao i ministar informisanja Rajko Vasić. Gašić takođe navodi da SRT nije u “službi stranih interesa” te da je otvorena prema svim političkim opcijama.

Srpska demokratska stranka i Srpska radikalna stranka su i ranije u nekoliko navrata optuživali SRT da politički preferira Koaliciju Sloga. Jedan od monitoringa Instituta Media plan

je izveo zaključak da je SRT reorganizacijom i sa novim rukovodstvom postala relativno demokratska i otvorena televizija, mada je kod nekih urednika primjetna naklonost prema legalnim vlastima u Banja Luci.

(Safax)

Čitaocima Novosti o medijima

Od samog starta servisa “Novosti o medijima” najznačajniji izvodi se mogu naći na internet stranici Media plana [http:// www. mp-institut.com](http://www.mp-institut.com). Posjećenost naše internet stranice je u poslednjih 9 mjeseci porasla približno 30 puta. U decembru je zabilježeno 9314 posjeta, što znači prosječno 300 posjetilaca dnevno. Veliki broj čitalaca koji nam se obraćaju sa riječima pohvale i podrške nas obavezuje da i dalje nastojimo održati servis Novosti o medijima na očekivanom nivou.

(Redakcija Safaxa)

Na pragu novog vijeka

 SLUŠAJTE SVOJIM UŠIMA! **GLEDAJTE SVOJIM OČIMA!** **MISLITE SVOJOM GLAVOM!**

Savjet Media plan Instituta:

Prof.dr Muhamed Nuhić, Hamza Bakšić (Sarajevo); Perica Vučinić (Banja Luka); mr Lenart Šetine (Ljubljana); Prof.dr Mario Plenković (Zagreb); mr Louis de la Ronciere (Paris); mr Aleksandar Todorović (Montreux); Prof. dr Slavo Kukić (Mostar); Prof.dr. Miroљub Radojković (Beograd)